ואידך שרי ואיכא דאמרי אמר רב פפא (א) [א]עד הברזא חמרא אסיר ואידך שרי אמר רב יימר כתנאי (א)חבית שנקבה בין מפיה בין משוליה ובין מצידיה ונגע בו טבול יום [ב]טמאה רבי יהודה אומר מפיה ומשוליה טמאה (ב)מצידיה טהורה מכאן ומכאן אמר רב פפא [ג]עובד כוכבים אדנא וישראל אכובא חמרא אסיר מ"ט כי קאתי מכח עובד כוכבים קאתי [ד]ישראל אדנא ועובד כוכבים אכובא חמרא שרי ואי מצדד צדודי אסיר אמר רב פפא האי עובד כוכבים דדרי זיקא וקאזיל ישראל אחוריה מליא שרי דלא מקרקש חסירא אסיר דלמא מקרקש [ה]כובא מליא אסיר דלמא נגע חסירא שרי דלא נגע רב אשי אמר [ו]זיקא בין מליא ובין חסירא שרי מ"ט אין דרך ניסוך בכך מעצרא זיירא רב פפי שרי רב אשי ואיתימא רב שימי בר אשי אסר בכחו [ז]כולי עלמא לא פליגי דאסיר כי פליגי בכח כחו איכא דאמרי בכח כחו כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי בכחו הוה עובדא בכח כחו [ח]ואסר רב יעקב מנהר פקוד ההוא חביתא

מעשה

ואידך שרי. אף בשתיה דקסבר לדידן לאו חיבור (ב) ליאסר כל היין. ולית הלכתא כוותיה דהא מוקי רב יימר מילתיה דרב פפא כתנאי וקס ליה רב פפא כרבי יהודה דיחידאה ויחיד ורבים הלכה כרבים דפליגי רבנן עליה ואמרי בין מלידיה בין מפיה טמאה דכולן חיבור: (ג) **עד ברזא.** כל יין שלמעלה לנקב אסור דכיון דכולו נמשך אחר הנקב לצאת דרך שם הוה ליה חיבור ואסור: **כתנאי.** איתמר הא דרב פפא ולאו דברי הכל היא: **שוליה.** שהיא יושבת עליהן. שכל חביות שבתלמוד כדים של חרס הן: **ניקבה מפיה.** הואיל וכל היין שלמטה נעשה בסיס לעליון הוי חיבור ומשוליה נמי הואיל וכל היין נמשך אחר הנקב הוי חיבור אבל נקב מצידיה טהורה מכאן ומכאן כרב פפא. ורבנן לית להו דרב פפא הלכך לית הלכתא כוותיה וכולו אסור בשתיה ומותר בהנאה: **עובד כוכבים אדנא.** (ד) מערה היין מדנא לכובא: **וישראל אכובא.** ואוחז בידו: **חמרא אסור.** בהנאה דהיינו נמי יין שמזגו עובד כוכבים וכחו הוא ואסרנא ליה משום לך לך אמרין כו' (ג): **ואי קא מצדד צדודי.** לכובא: **חמרא אסור.** (ה) משום דמקרקש ליה לחמרא וכובא מליאה עסקינן דלמא נגע. לישנא אחרינא אפילו חסירה נמי כיון דמקרקש בכוונה הוה ליה כחו בכוונה ואסור בשתיה: **זיקא.** נוד קשור: **וקאתי ישראל אחוריה.** וחזי דלא נגע עובד כוכבים בגווה: **כובא חסירא שרי.** דאין קרקוש בכלי פתוח. ואע"ג דכי דרי ליה א"א בלא קרקוש מעט כיון דלא ניחא ליה בקרקושיה דלמא מישתפיך ה"ל כחו שלא בכוונה ומותר אבל זיקא הוי קרקוש ודומה למשכשך והוי נסך: **אין דרך ניסוך בכך.** אבל בכובא מליאה איכא למיחש לנגיעה כשהוא נותן ידו על שפתו לא פליג רב אשי ואסור: **מעצרא זיירא.** גת דאין דורכין אלא כובשין בקורה. זיירא מכבש כמו (שופטים ו) ויזר [את הגזה וימץ] טל מן הגזה מלא ספל מים: **בכחו.** היכא דענבים נסחטים מכחו כגון שעולה על הנסרים שעל התפוח ומכבידם: **כולי עלמא לא פליגי דאסור: כח כחו.** כגון שמגלגל הגלגל שקורין ווי"ן והיא מפלת הקורה ובלשון לעז איספלגי"ל:

דאיפקעה

לפרש אלא ודאי אסר הכל כדפרישית והלכתא כוותיה והקשה הר"ר משה מקוצי על זה הפסק דכל זה אינו אלא מכח הפירוש שפירש שאין הגישתא מגעת עד שולי החבית והקשה דלישנא דכולי חמרא אגישתא (ד)(גרידא) לא משמע הכי דהא לא היה נעשה כי אם להריק את החבית דרך שם בלא נקיבה וגם רש"י פירש לקמן שהגישתא היתה מגעת עד שולי החבית ומה שהקשה ר"ת דבכמה דוכתי פסקינן כיחיד לגבי רבים היינו כשפסק (ו) בהדיא כוותיה °אבל הכא דלמא ברייתא לא שמיע ליה לרב פפא ודלמא אי שמיע ליה דרבנן פליגי עליה הוה הדר ביה לכך נראה לו דאין הלכה כרב פפא מטעם דקם ליה כיחידאה וגם ר"ח פסק כך וא"ת לפי מה שפירש לעיל שהגישתא היתה מגעת עד שולי החבית למה לא היה רב פפא רוצה לאסור (ז) וניחא ללישנא דכל להדי ברזא אסור אע"פ שסופו לצאת גם שם לא היה רוצה לאסור כי אם מה שעלה בחלל הקנה אבל ללישנא דעד ברזא אסור משום שסופו לצאת למה לא היה אוסר שם יש לומר דעד ברזא סופו לצאת יותר בקל דכשיסיר עובד כוכבים ידו מעל הנקב יצא היין מאליו אבל בבת גישתא כיון שגם העובד כוכבים ידו מנעו מלצאת אם לא ימצוץ בקנה פעם שניה ונ"ל דבין רב פפא ורבא דלא אסרי בהנאה השאר מטעם תערובת סברי כרשב"ג דאמר ימכר חוץ מדמי יין נסך שבו והיא דקדק במינקת והעלה דנאסר הכל מפני טפת יין המתערבת אתיא כרבנן כדפרי' לעיל ומה שאסרנו מטעם שסופו לצאת דוקא כשהניח העובד כוכבים ידו על נקב הברזא או על הבת גישתא שמנע היין לצאת והוו כאילו נגע בכולו כדפרישית אבל נגע בקילוח היוצא או אם הישראל מושך יין מן החבית לתוך כלי שיש בו יין נסך למ"ד נצוק אינו חיבור דקי"ל הכי מותר כל מה שבחבית אף בשתיה דמגע הקילוח אינו כלום לגבי מה שבפנים וכן מוכיחות ההלכות גבי המערה יין נסך לבור וכן גבי נטל המשפך דלמ"ד נצוק אינו חיבור הכל שרי ונ"ל לרב פפא ללישנא דלא אסר אלא להדי ברזא שיסתמו אותו הנקב ויעשו הברזא במקום אחר דכיון שהקילוח הראשון שיצא דרך עובי הברזא אסור א"כ יאסר כל השאר שיצא דרך שם מפני שנוגע בדופני הנקב שיש בהם כל שעה טופח להטפיח וראשון ראשון נאסר: **מצידיה** טהורה. פי' חוץ מן היין שבעובי הנקב וא"ת אמאי לא יטמא את המותר י"ל דמשקה הבא מחמת טבול יום נפסלים ואינם פוסלים תדע דהא תנן (טבול יום פ"ב מ"ה ע"ש) שמן שלף ע"ג יין ונגע טבול יום במקלתו לא פסל אלא מקום מגעו ואפילו מאן דפוסל ה"ט מפני ששניהם חיבור זה לזה: **עובד** כוכבים אדנא וישראל אכובא. ריקנית ואוחזה בידו חמרא אסור פי' הקונט' ואפילו בהנאה דה"ל יין שמזגו עובד כוכבים דכחו הוא ואסרנא ליה משום לך לך ולפי אותו פירוש שפירש לעיל גבי יין שמזגו דאינו אסור בהנאה י"ל שיש להחמיר כאן יותר שיש לתלות שהריקו בכוונת ניסוך ומיהו כחו של עובד כוכבים הוא וכמאי דלבראי גזור והנשאר בכלי מותר ודוקא כי שפך העובד כוכבים לבדו וכן בסמוך כי נדד לבדו אבל אם סייע לו ישראל הכל מותר ואף בשתיה דכל היכא דכח עובד כוכבים אסור אם כח אחר מעורב בו מותר ומיהו לכתחלה אסור כדאמרינן לקמן (דף עב:) אמר להו רבא להנהו שפוכאי כי שפכיתו חמרא לא ליקרב עובד כוכבים ולסייע בהדייכו דלמא משתליתו ושדיתו ליה עליה: **ואי מצדד** צדודי אסיר. נראה לר"י כ"ר מאיר כאותו (ח) לשון שפי' הקונט' אפי' בכובא חסירא דכיון דמקרקש ליה בכוונה ה"ל כחו בכוונה ואסור בשתיה ומדמי ליה לנוגע בקנה דמה לי נוגע בקנה או נוגע בשולי הכובא ואור"י כי יש בני אדם שמניחים עובד כוכבים לבדו להגביה העגלה שהחבית בתוכה או החבית כשהוא מקלח תוך הכובא כדי שיקלח יפה ואומרים מסייע שאין בו ממש הוא דבלאו הכי היה מקלח ולא רצה לומר בזה לא איסור ולא היתר אבל יש להחמיר בבני אדם כשמטין הכובא שיש בה מעט יין לצד אחד שלא יטה אותו העובד כוכבים ואפילו אם נער קטן מסייע דמסייע כי האי ודאי מסייע אין בו ממש כי ההוא דזה יכול וזה אינו יכול דפרק המצניע (שבת דף צג.): **זיקא** בין מליא בין חסירא שרי. דאין דרך ניסוך בכך ע"י קרקוש יין בכלי בשעה שנושאו והכי קי"ל דרב אשי הוא בתראה ואכובא לא פליג ואסור ודוקא כשנושאה על ראשו או על כתיפו דאיכא למיחש דלמא נגע אבל במוט או לישא הדלי דרך טבעתו מותר ומכאן יש ללמוד שאם יש כאן נוד של עור רך מלא יין אע"פ שהעובד כוכבים דוחק ומגיע דפנותיו זה לזה דכשר כיון דאין דרך ניסוך בכך ומכאן התיר ר"ת על ברזא שהיתה רפויה בחבית ועל סתימת המגופה שהיתה רפויה ע"פ החבית ובא עובד כוכבים והדיק וגם בפיטס גדול שלא היו השולים מהודקים ובא יהודי ושם נעורת והיה תופשה נגד הנקב ומנע קצת היין לצאת ולא כל כך ובא הנגר עובד כוכבים והעמידו בהידוק כנגד הסדק בסכין עד שסתם (ה)הסדק כל זה התיר מטעם שהיה מדמה כל אלו המעשים לנוד של עור רך שאין דרך ניסוך בכך וגם ר"י הורה לסמוך על היתר זה אם ירצו אע"פ שיש פתחון פה לבעל דין לחלוק וגם היה ר"י מביא ראיה מההיא דלקמן (דף עה:) דעם הארץ שהושיט ידו לגת ונגע באשכולות דאשכולות טמאין והגת טהורה ואע"פ שהיין מהלך מטעם דמפסקי אשכולות אכן ר"ת דחה אותה ראיה כי שם מדבר אחר דריכה והוצאת יין מן הגת ומהודקות יחד האשכולות ועצורות כעין שעושין אותן כתפוח שלנו ולכן מפסיק היטב: **הוה** עובדא בכח כחו ואסרה רב יעקב מנהר פקוד. וכן פסק רבינו חננאל דמעשה רב לכן טוב הדבר שיסייע הישראל עם העובד כוכבים לגלגל כשמשפיל הקורה על הגת של ענבים ובעינן שיהיה גם הישראל לבדו יכול להשפילה או שאינם יכולין להשפילו כל אחד לבדו אבל אם די בכח העובד כוכבים ואין די בכח הישראל שמא יש לאסור כמו (ו)זה יכול וזה אינו יכול דהוי מסייע שאין בו ממש אמנם רשב"ם פי' שאם גלגל העובד כוכבים לבדו ויש כאן הפסד מרובה יש לסמוך על איכא דאמרי שמתיר בכח כחו וכהני מעצרי דידן איכא ג' כחות מקל וגלגל וקורה ועוד כח רביעי כשמשימין דפים על הענבים ומיהו למאן דאסר לא מצינו חילוק בין ג' כחות לב':

מעשה

מסורת הש"ס

א) [טבול יום פ"ב מ"ז], ב) [בתוספתא איתא מן הצדדים מכאן ומכאן טהור ותלך הש"ס לשטה קמא], ג) [לעיל נז.], ד) [צ"ל גריר], ה) צ"ל הנקב. רי"מ, ו) [שבת צג.].

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בדף הקודם) אמר רב פפא אבל הכא דלמא ברייתא לא שמיע ליה. כלאי' בשבת דף סא ע"א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב פפא דעד: (ב) רש"י ד"ה ואידך וכו' לאו חיבור הוא ליאסר כל שאר היין: (ג) ד"ה דעד הברזא וכו' חיבור ואסור ואידך שרי אף בשתיה הס"ד: (ד) ד"ה עובד כוכבים אדנא עובד כוכבים מערה: (ה) ד"ה חמרא אסור וכובא מליאה עסקינן דלמא נגע לישנא אחרינא אפי' חסירא נמי משום דמקרקש ליה לחמרא וכיון דמקרקש בכוונה כצ"ל: (ו) תוס' ד"ה (בדף הקודם) אמר ר"פ כו' היינו כשפסק תלמוד' בהדיא: (ז) באד"ה הניחא ללישנא דכל דלהדי ברזא אסור ואידך שרי אף על פי שסופו: (ח) ד"ה ואי מצדד וכו' כאותו לשון. נ"ב ותימה שהרא"ש כתב ג"כ כאותו לשון ואפי' בהנאה אסור וכן כתב הטור בסימן קכ"ד:

לעזי רש"י

ווי"ץ [ווי"ץ]. בורג המכבש.

איספלגי"ל [אישפינל"א]. בורג המכבש (בגרמנית).

מוסף רש"י

זיירא. לשון עוצר (ב"מ פט:).

עין משפט נר מצוה

פד א מיי' פי"ב מהל' מ"א הלכה י סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קכד סעי' כג:

ב [מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הל' ו]:

ג מיי' שם הל' ב סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קכד סעי' יח וסי' קכה סעיף ח:

פה ד מיי' שם הל' ג סמג שם טוש"ע י"ד סי' קכה סעיף ח:

פו ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף י:

פח ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

פט ז מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף א:

צ ח טוש"ע שם סעי' ג: